

AVRUPA EKSENİNDE YABANCI KORKUSU VE İSLAMOFOBİ ALGISININ DEĞERLENDİRİLMESİ*

*Nesrin AKINCI ÇÖTOK***

*H. Musa TAŞDELEN****

ÖZET

Sosyal dinamizmi sağlayan en temel faktör olan göç olgusunun, göç eden topluluk ve ev sahibi topluluk ilişkilerinin üretilmesi ve yeniden üretilmesi sürecinde önemi büyüktür. Makro ölçekte göçün toplumlararası ilişkileri belirleyici bir konuma sahip olması yanında, göç belli toplum içinde de topluluklar arası ilişkilerin şekillenmesinde ana kaynaktır. Özellikle son dönemde yükselen eğilim olarak farklı kültür ve kimliklerin kendilerini ifade ederek” farklılık içinde birlik” oluşturma idealinin de temelinde göç gerçeği yatmaktadır. Göç gerçeği ve pratiği en başta siyasetin bir malzemesi olarak görülmekte ve ülkelerin göç politikaları da buna göre şekillenmektedir. Avrupa ekseninde göç politikalarının ve göç edenlerin içinde buldukları sosyal gerçeklik dahilinde yabancı korkusu ve buna bağlı inanç sistemi ile şekillenen İslamofobi kavramları ile karşılaşmaktadır. Bu kavramların karşılık geldiği durumlar ise özellikle göç alan toplumlarda yaşanmakta ve tüm dünyada tartışılmaktadır. Göç edenlerin tehdit olarak algılanmasının insan hakları ve demokrasi ile bağdaşan bir tarafı olmadığı gibi yükselen bir eğilim olarak idealize edilen çokkültürlü toplum modeli ile de örtüşmediği bilinen bir gerçektir. Avrupa sosyal yapısı içinde göç pratiği ve göçün yönetiminde karşılaşılan bu olumsuz durumların kökeninde sağ partilerin yükselişi de yer almaktadır. Avrupa’da yabancı korkusu, yabancı düşmanlığı ve İslamofobinin varlığı ile kendini gösteren sosyal problemler, kültürlerarası temelli birlikte yaşama kültürünün oluşturulması sürecini ivedilikle zorunlu kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Yabancı Korkusu, İslamofobi, Çokkültürlülük

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Sakarya Üniv. Eğitim Fakültesi, El-mek: nakinci@sakarya.edu.tr

*** Prof. Dr. Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, El-mek: tasdelen@sakarya.edu.tr

EVALUATION ABOUT PERCEPTION OF XENOPHOBIA AND ISLAMOPHOBIA WITHIN THE SCOPE OF EUROPE

ABSTRACT

Undoubtedly, migration is the most basic factor that insures the social dynamism. Therefore, it plays an important role in the process of creating and re-creating of the relations between the immigrant society and the native society. Besides the fact that in macro scale, migration is in a determiner position for intercultural relations, it is also the main source for the shaping of the relations between communities in certain societies. Migration is also the fundamental reason in the association in diversity- multiculturalism- idea that represents the expression of different cultures and identities. Migration is seen as a political issue and country's migration policies are shaped according to this phenomenon and its practice. The conditions brought about by the concepts of xenophobia and Islamophobia emerging in Europe and the United States of America in the 1970s owing mainly to the prejudices appear as the negative outcomes of migration. These terms have been discussed all over the world. Xenophobia and Islamophobia stand out in the wake of the right movements' along with conservative parties' gathering strength and the acts within this context accelerate. In this term, not procuring a hierarchical structure between cultures and obviating xenophobia and Islamophobia will be one of the basic formulas of Europe enabling intercultural communications and interactions.

Key Words: Migration, Xenophobia, Islamophobia, Multiculturalism

GİRİŞ

'Yabancı korkusu' ve 'İslamofobi' birbirinden bağımsız olarak analiz edilemeyeceği gibi her ikisi de göç olgusu ile ortaya çıkan kavramlardır. Avrupa'da özellikle 1970'lerle birlikte önyargı temelli olarak ortaya çıkan bu iki kavramın tezahürü göçün negatif doğurgusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Küresel ölçekte göç gerçeğinin ve aktörlerinin 'kabul görme algısı' idealize edilmesine rağmen günümüzde Avrupa'nın göç eden ve göçmen kökenli olanlar ile birlikte yaşama kültüründe problem olduğu göze çarpmaktadır. Zira göç eden ve göçmen kökenli olanların 'öteki' olarak karşılanması tehdit unsuru ile paralel algılanmakta ve ötekinin bir güvenlik problemi doğuruyor düşüncesi yabancı korkusunu tetikleyen temellerin başında gelmektedir. Yabancı korkusu ise pratik yaşamda yabancı düşmanlığı şeklinde radikalleşirken İslamofobi de benzer şekilde yabancı korkusunun bir türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

İslamofobinin anlaşılması noktasında Müslümanların özellikle Batı Avrupa'da en büyük dini azınlık olarak yer almaları ve Müslümanlar ile Müslüman olmayanlar arasındaki kurulan ilişkiler -ilişkinin gelişimi- temel belirleyicidir. Avrupa'daki Müslüman sayısının gitgide artması da bu ilişkinin önemini daha da arttırmaktadır. Avrupa'ya göç eden Müslümanlar içinde çoğunluk olarak ilk sırayı Güney Asya'dan göç eden Müslümanlar oluşturmakta sonra sırasıyla Kuzey Afrika ve Türkiye'den gelenler oluşturmaktadır (Strabac ve Listhaug, 2008). 1960'larla Avrupa'ya başlayan göçler ile Avrupa'nın sosyal, ekonomik, kültürel yapısı değişmiş hatta İslam kültürü de benzer şekilde yayılmıştır. Günümüzde Avrupa'da Müslümanlar 23 milyona ulaşan sayıları ile

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

Avrupa'nın % 4.5' lik yüzdesini oluşturmaktadır (İnanç ve Çetin, 2011,s.12). Vanderlinden (2009)'e göre başta Almanya olmak üzere Avrupa'nın komşularıyla birlikte nüfusta hızlı bir düşüşün yaşanması ve bunun tam tersine Müslüman nüfustaki doğurganlığın yükseliş göstermesi Avrupa için kaygı verici bir durumdur. Almanya'da Müslüman nüfusunda göç ve yüksek doğum ile gelen demografik artış, negatif nüfus hızına sağlıklı bir denge olarak algılanmaktan çok Alman kültür ve demokrasisine aykırı bir 'paralel toplum' kreasyonu hakkında sosyal endişe yaratmaktadır. Tutucu entelektüeller Avrupa'nın nüfus düşüşünün, kıtanın demografik ve kültürel İslamlaşmasına şartlar yarattığını ifade edip, bu durumun Avrupa'nın azalışını 'unutulmaya bırakma', kıtayı daha çok 'İslam bölgesi, İslam kolonisi' haline getirmek olduğu konusunda eleştiride bulunmaktadırlar.

Müslümanların sayıca çoğalmalarının vermiş olduğu bu kaygı ile birlikte onların insan hakları ve kabul görme noktasında yetersizlikle karşı karşıya oldukları bilinen bir gerçektir. Bununla birlikte Avrupa'da sosyal dışlanma ve ayrımcılığa maruz kalmaları da söz konusudur. Bu dışlanma ve ayrımcılık, ötekileştirme politikası, Müslümanlar arasında Müslümanlığın daha fazla altının çizilmesine neden olmaktadır. Diğer taraftan bu durum Müslüman olmayanların Müslümanların tanınır olmasına karşı direnç göstermesini ve negatif tavırlar sergilenmesini de beraberinde getirmektedir (Noll, 2013,s.15).

Avrupa siyasetinde son dönemlerde özellikle sağ akımların güç kazanması ile birlikte göçün sonuçları, kimlik, entegrasyon, çokkültürlülük vb. kavramların da yeniden tanımlanması söz konusu olmuştur. Çağa uygun şekilde dönüşen milliyetçilik akımı da bu kavramların şekillenmesinde rol oynarken Avrupa'nın bütünleşme ve güç kazanma ideali içindeki Avrupa birliği de bu akımın tesiri ile şekillenmiştir.

Vatandaşlık ve Yabancı Korkusu

Yabancı korkusu kendinden farklı olana karşı duyulan bir korku olarak ifade edilebilir. Bu korku bir adım sonrasında yabancı düşmanlığını beraberinde getirebilirken bu düşmanlık, dinleri, kültürleri, fiziki özellikleri farklı olan ve toplum içinde sayıca fazla göze çarpanlara karşı daha çok yöneltilmektedir. Yabancı düşmanları, toplumu "biz" ve "onlar" diye sınıflandırarak, "onlar" topluluğunu olumsuzlamada bulunur "biz" topluluğunun ise uygar olduğunu göstermeye çalışırlar (Mora, 2009:11).

11 Eylül' ün etkisiyle Avrupa ve Amerika'da bir korku zemini oluşturulmuş ve bu korkunun nesnesi ise göçmenler ve Müslümanlar olarak şekillenmiştir. Korku güvenlik sorunsalını ön plana çıkarmış, korku ve güvenlik meselesi yabancı düşmanlığı ve İslamofobiye kabullendirmede temel aygıt rolünü üstlenmiştir. Korkunun pratikte baş etme yöntemi ise göçmenleri ve Müslümanları denetim altında tutmak hatta var olan denetimi arttırmak şeklinde kendini göstermiştir. Özellikle entegrasyon çabaları içinde tanımlanan ve yorumlanan göç edenler topluluğu 'onlar, ötekiler' ifadesi ile kendi içlerinde birlik oluşturmaya yönlendirilmektedir. Bu birlik sonrasında ise bir güç ve tehdit olarak görülme algısı daha fazla söz konusu olabilmektedir.

Göç eden grupların göç ettikleri veya göçmen kökenli olarak doğdukları toplumda vatandaşlığa geçiş durumlarının da yabancı korkusu ile ilişkili olduğu söylenebilir. Avrupa'da ülkelerin vatandaşlığa karşı geliştirdikleri siyasi düzenlemeler farklılık taşımaktadır. Vatandaşlık meselesi de entegrasyon ile ayrımcılığın yorumlanmasında ve göç edenin kabulünün belirlenmesinde önemli bir role sahiptir. Örneğin Almanya'da vatandaşlığa alınabilmek için aranan 10 yıl ikamet koşulu ve bunun yanında vatandaşlık için ön koşul olarak köken vatandaşlığından feragat etme aranmaktadır. İkamet koşulu Fransa'da ise 5 yıl olarak belirlenmiş olup ayrıca köken vatandaşlığından feragat etme zorunluluğu yoktur. Ayrıca Almanya'da vatandaşlığa alınmayı destekleyen bir siyasal kültürün de yokluğu ilgi çeker. Oysaki ABD, Kanada ve Fransa ise vatandaşlığa almayı kalıcı yerleşimin doğal bir sonucu olarak kabul etmektedir. Bununla birlikte

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

vatandaşlık; Alman olmayan göçmenler söz konusu olduğunda dar, etnik Almanlar söz konusu olduğunda geniş kapsamlı şekilde tanımlanmaktadır. Yine Fransa doğumlu göçmen çocuklarına 18 yaşına geldiklerinde otomatik olarak Fransız vatandaşlığı verilirken Almanya’da vatandaşlık nesep esasına dayanmaktadır (Brubaker,2009:106). Vatandaşlığa alınma süreçleri ve yasal düzenlemeler göç edenler noktasından göçmen algısını ve kabulünü belirlemede ciddi bir öneme sahiptir. Kaldı ki Almanya’da vatandaşlığa alınmada bu sert tutum belli ülkelere göre de değişmektedir. Belli ülkelere opsiyon modeli tanınmazken Türkiye kökenli göçmenlere vatandaşlığa geçişte Türkiye’nin talebe bağlı olarak vatandaşlıktan çıkarması neticesinde opsiyon modeli dayatılmaktadır. Opsiyon modeli eyaletlere göre değişmekte olup vatandaşlık meselesinin özellikle Almanya siyasi gündeminde önemli bir yer teşkil ettiği görülmektedir. Şüphesiz bu mesele yabancı korkusu, entegrasyon, dışlanma vb. göçmenlikle ilgili kavramları da şekillendirmektedir. Vatandaşlığa geçişin zorlaştırılması geçmek isteyen kabulüne karşı bir direnç olarak yorumlanabilirken kendi ırkından olanı üstün tutma şeklinde ‘öteki’ olanın altını çizmektedir.

Öteki olanın dışlanması, yasal vatandaşlık statüsüne zor koşullarla imkan tanınması, göç edenin uyum sürecine yardımcı olmayacağı gibi ev sahibi toplumun da yabancı korkusuna zemin hazırlayacak argümanlar olabilecektir. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’nın yapmış olduğu “Avrupa’da yaşayan Türkler (2011)” konulu saha araştırmasında Türklere yöneltilen ‘Avrupa’da yaşadığınız sorunlar’ sıralamasında yabancı düşmanlığı sorunu % 54.1 ile ilk sırayı almaktadır. Diğer sorunlar ise sırasıyla işsizlik, dil, fırsat eşitliğinin olmayışı, çocukların eğitimi, kuşak çatışması, uyuşturucu, alkol kullanımı, örgütlenme eksikliği olarak sıralanmıştır. Diğer yandan araştırmaya katılanların büyük çoğunluğu yaşadıkları ülkede fırsat eşitliği noktasında yasalarda eşit fakat uygulamada farklılıklar olduğunu vurgulamıştır. Aynı araştırma içinde ‘yaşadığınız ülkede yabancı düşmanlığıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelere ne ölçüde katılıyorsunuz’ sorusuna katılımcıların % 56.6’sı “son yıllarda yabancı düşmanlığında bir artış yaşanıyor” ifadesine katılmışlardır. Katılanların %19.7 ‘si ise “yabancı düşmanlığı nedeniyle Avrupa’dan ayrılmayı dahi düşünüyorum” ifadesine katılmışlardır.

Yabancı düşmanlığı şüphesiz ırkçı temelli eylemler olarak kendini göstermektedir. Benzer şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı “Avrupa’da Türkiye Kökenlilere Yönelik İrkçi ve Yabancı Düşmanlığı Motifli Eylemler” raporu hazırlamıştır. Buna göre eylemler saldırı, kundaqlama, tehdit ve tehdit mektubu olarak kategorize edilmiştir. Raporun sonucuna göre 2012 yılı Avrupa ülkeleri ırkçı eylemlerin istatistiksel oranları Tablo1’de belirtilmiştir:

Tablo1. 2012 Yılı Ocak-Aralık Ayları Eylemlerin Gerçekleştiği Yere Göre Dağılım (TBMM raporu, 2012)

Ülkeler	Eylem Sayıları
Almanya	67
Avusturya	3
Belçika	4
Bulgaristan	2
Fransa	7
Gürcistan	1
Hollanda	13
İngiltere	1
İsveç	1
İsviçre	1
Sırbistan	1
Ukrayna	4
Yunanistan	3
TOPLAM	108

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

İrkçi eylemlerin suç türüne göre oranları ise Tablo2’de belirtilmiştir:

Tablo2. 2012 yılı Ocak-Aralık Ayları İrkçi eylemlerin suç türleri (TBMM raporu, 2012)

Eylem Türleri	Sayısı
Saldırı	38
Kundaklama	15
Tehdit mektubu	19
Diğer(Gösteri, Kuran yakma, Hayvan ölüsü atma)	36
TOPLAM	108

Verilere göre eylemlerin en fazla Türk göçmeni barındıran Almanya’da olduğu görülmektedir. Komisyon raporunda da belirtildiği gibi Neo-Nazi benzeri sağ örgüt ve oluşumlar nedeniyle Almanya’da daha fazla ırkçı eylemlerin varlığı söz konusu olmaktadır. İrkçi eylemler çoğu zaman sözlü olarak taciz ve rahatsız etme olarak da kendini göstermektedir. Özellikle yaşlı kesimin göçmenlere karşı daha intolerans içerdikleri görülmektedir.

Özellikle 60 yaş üstü kesimin göçmenlerle ilişkisinde daha negatif iletişim söz konusu olabilmektedir. Bununla ilgili olarak Çötök (2010,s.47)’un araştırmasında yer alan Almanya’da doğup büyümüş başörtülü bir üniversite öğrencisinin söyledikleri ilgi çekicidir:

“Başörtülü olduğum için yaşlı Alman kadın ve erkekler tarafından zaman zaman rahatsız ediliyorum, geçenlerde kadının biri sokakta durup dururken bana hakaret ederek ‘gidin bu ülkeden sen ve senin gibileri istemiyoruz’ diye bağırdı, ne yapacağımı şaşırtdım.” (Y.G.Kişisel görüşme,10 Kasım 2008).

Diğer bir üniversite öğrencisi yaşadığı olayı trajik komik olarak yorumlarken şöyle aktarır:

“Türk arkadaşlarla geziye gitmek için otobüsümüze binerken yaşlı bir Alman kadın yanıma gelip ülkenize mi dönüyorsanız aferin gidin gidin dedi, o an öyle incinmiş hissettim ki kendimi anlatamam”. (H.A.Kişisel görüşme,16 Kasım 2008)

Benzer şekilde Canatan (2008)’ın Hollanda toplumunda yabancı karşıtlığı ile ilgili yapmış olduğu araştırmasında, Hollandalıların yaklaşık % 30’u yabancı komşu edinmek istemediklerini belirtmiştir. Özellikle doksanlı yıllardan itibaren Hollandalıların yüzde 50’si ülkedeki yabancı sayısını çok fazla bulduklarını söylemektedir. Ayrıca aynı çalışmada tıpkı Almanya örneğindeki gibi yaş grubunun yükselmesiyle yabancı karşıtlığının arttığı görülmektedir.

Yabancı korkusu; göç, entegrasyon, güvenlik vb. konulara yönelik politikaların düzenlenmesinde toplumdaki olumsuz algılamaları pekiştirecek ve korkuları daha meşru hale getirecek yaklaşımların benimsenmesi nedeniyle artmaktadır. Özellikle entegrasyon düzenlemelerinde göçmen algısı sözde kültürel çeşitliliğe katkı olarak amaçlanmaktadır. Fakat hâlihazırdaki göçmen algısı 11 Eylül saldırıları ile ortaya çıkan göçmenlerin potansiyel tehdit olarak görülmesidir. Dolayısıyla Avrupa ülkelerinde sosyal tabanda yabancı algılamasını etkileyen politikalar tutarsızlığından bahsedilebilir (Yılmaz, 2008). Bu politikaların tutarsızlığı ise tüm topluma etki ederken negatif söylem ve eylemleri de beslemektedir.

İslamofobi ve Batı Avrupa’daki Yansımaları

İslamofobi, yabancı korkusunun dini bir kategori altındaki şekli olarak İslam korkusuna dayalı bir Müslüman karşıtlığı olarak ifade edilebilir. İslamofobinin olgusallaştırılması Eurosentrik

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

bakış açısı ve Oryantalizm ile Batı tarafından üretilmiş, 11 Eylül sonrasında ise İslam radikalizm ve tehdit olarak yeniden üretilmiştir. Bu fobiye İslamı araçsallaştıran ve kendilerini İslam dinine mensup gruplar olarak ifade eden terör örgütlerinin eylemleri de tetiklemiştir. Avrupa ise bu durumda kendisini savunma ve koruma refleksini geliştirmiştir. Savunma ve korunma refleksi dışında Batı içinde belli gruplar zaman zaman İslama dair belli kutsallara medya aracılığıyla saldırıda bulunmakta ve düşünce özgürlüğü ile dinlerarası saygı sınırını da ihlal etme girişiminde bulunmaktadır (film, karikatür vb). İslamofobinin İslam korkusu olarak ortaya çıkmasıyla birlikte yaratılan çatışma ortamı ve atfedilen olgusalılık çerçevesinde ise Batı'da İslam karşıtlığına dönüşüm de hızlıca gerçekleşmiştir. Bu yabancı korkusunun yabancı düşmanlığına dönüşmesi ile paralel bir süreç göstermektedir.

İslamofobinin de benzer şekilde sağ partilerin ön plana çıkmasıyla arttığı görülmektedir. Avrupa'da İslam'a karşı takınılan bu tutumun birçok ülkede tezahürleri görülmektedir. Örneğin 2009 yılında İsviçre'de düzenlenen referandumda halkın %58'inin minareye karşı oy kullanması Avrupa'daki İslam algısının yeniden tartışmaya açılmasına neden olmuştur. Fransa'da benzer şekilde peçe yasağı söz konusu olmuş ve yasağa uymayanlara para cezası kesilmiştir. Fransa sonrasında İtalya'da da peçe ve çarşaf yasağı meclis gündemine alınmıştır. Yine İspanya genelinde de bu yasağı kabul eden belediyelerin sayısı 13'e çıkmıştır. Bu yasağın gerekçesi ise entegrasyonu kolaylaştırmak ve güvenliği arttırmak olarak ifade edilmiştir (İnanç ve Çetin, 2011,s.14,15). Hollanda'da ise Mayıs 2011 tarihinde Hollanda değerleri ile bağdaşmadığı belirtilerek ister Müslüman ister Yahudi olsun helal kesimi ve helal etin yasaklanması gündeme getirilmiştir.

Yabancı korkusu ve İslamofobi kaynaklı marjinal eylemler son yıllarda küresel anlamda ortaya çıkarılan güvenlik problemlerinden kaynaklanmaktadır. Güvenlik sorununun ortaya çıkardığı tepki toplumsal türdeşliği bozan 'öteki' gruplara karşı geliştirilmektedir. Ötekine, yabancıya, göçmene, azınlığa, İslam'a, biz'den olmayana karşı duyulan bu korku bir toplumsal refleks olmasına rağmen sürekliliği ise başka unsurlar tarafından sağlanmaktadır. İslam dini göç, yabancılar ve etnik gruplar, siyasal karar alıcılar tarafından ulusal güvenliğe tehdit olarak tanımlanabilmektedir (Kaya, 2006). Ulusal güvenliğe tehdit olarak algılanması noktasında Akgönenç (2011)'e göre İslamofobinin sebeplerinden en önemlisi Batı'nın refleks olarak karşısında her zaman ideolojik bir güç aramasıdır. Bu durum ona göre batının bütünlüğü için şarttır. Benzer şekilde Batı İkinci Dünya Savaşında ideolojik faşizm ile savaşmış, daha sonra 1990'a kadar da ideolojik komünizm ile mücadele etmiştir. Şimdi ise bir düşmana, bir "ötekine" ihtiyaç vardır ve Batı İslam'ı "öteki" olarak seçmiştir. Diğer taraftan Müslümanların artan nüfusu, yeraltı kaynakları ve manevi değerlerin Batıya oranla daha fazla sürdürülmesi daha kışkırtıcı özellikler olmuştur.

11 Eylül sonrasında ise korku ve güvenlik çemberinin artışı ile İslamofobinin örneklerine daha fazla rastlanmaktadır. Örneğin Almanya'da polis, cuma ibadetinden sonra çok sayıda Müslümanı cami çıkışlarında kitle kontrol operasyonuna tabi tutmuştur. Daha çok Almanya'nın güneyinde yapılan kitle kontrol operasyonlarında 25 ila 30 cami çıkışı polisler tarafından sarılarak, yüzlerce Müslüman kimlik sorgulamasına alınmış ve bu sorgulama saatlerce sürmüştür. Kimliği olmayan Müslümanlar emniyete götürülmüş ve kimlik durumları doğrulanana kadar saatlerce bekletilmiştir. 2006 yılı ortalarından itibaren Müslümanlara yönelik bu kitle kontrol operasyonları azalmıştır fakat rapora göre halen camiler gözetim altında tutulmaktadır. Böylece terörist saldırıların önleneyeceği düşünülmektedir. Bu demektir ki 11 Eylül olayları sonrasında Avrupa'da yaşayan Müslüman göçmenler potansiyel tehdit olarak algılanmıştır. Camiler, ibadet yerleri riskli bölgeler olarak görülerek bu noktalarda ciddi bir kontrol ve baskı uygulamaları söz konusu olmuştur (Open Society Institute 2009,s.65,98).

Özellikle medya tarafından verilen bir korku olarak İslamofobi, Almanya'da başörtüsü meselesi noktasında ön plana alınmakta ve bunun entegrasyona engel olduğu vurgulanmaktadır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

Özellikle 2006 yılında Bonn’da iki öğrencinin Paskalya tatili dönüşünde çarşaf giymeleri, Alman medyasında önemli bir eleştiri malzemesi olarak Alman kamuoyunun ciddi bir şekilde tepkisini çekmiştir. Bu durum Müslümanların entegrasyonunun başarısızlığı olarak yorumlanmış ve eleştirilmiştir. Dolayısıyla İslamofobi, ırkçı eylemlerin temel nedeni olarak sözlü eylem veya şiddet eylemi olarak manipülatif bir tehlike olarak işlev görmektedir. Alman medyası göçmenlerden negatif olarak bahsetmekte, onları ya potansiyel suçlu olarak göstermekte ya da kurban* olarak nitelendirmekte ve bu da kitleleri etkilemektedir. 3. kuşak göçmenlerden bile halen ‘Ausländer’ (yabancı) olarak bahsedilmesi de şaşırtıcıdır. Bu nedenle medyanın aşıladığı şey sürekli olarak ‘biz’ ve ‘onlar’ anlayışıdır (Karakaşoğlu Gardner ve Luchtenberg, 2008). Dolayısıyla medya yabancı korkusu ve İslamofobiyi toplumsal yaşama yerleştiren en büyük güçtür. Almanya’da uzun yıllardır çalışan bir gazetecinin ifadesi bunu destekler niteliktedir:

“Göçmenlerin herhangi bir suç işlemesi karşısında Alman medyası olayı manşetten verir, tehlike içindeyiz durumu yansıtır, Almanların işlediği suçlar üçüncü sayfalarda küçük bir kısımda bahsedilir sadece, göçmenler suç işlesinler de üstüne gidelim diye uğraşır buradaki Alman medyası, hep suçlu göçmenler sadece Türkler değil tabi başta Müslümanlar, Pakistanlısı, Malezyalısı.” (Alman anne Türk babanın oğlu İ.N, Kişisel Görüşme 6 Ekim 2008)

Müslümanların İslamofobi nedeniyle karşı karşıya kaldıkları ayrımcılığı kanıtlayan çalışmalardan biri de 2005 yılında Uluslar arası Helsinki İnsan Hakları Federasyonu tarafından AB’de Müslümanlara karşı hoşgörüsüzlük ve ayrımcılık konusunda yapılan çalışmadır. 11 ülkeden alınan sonuçlara göre Müslümanlar, içimizdeki düşman gibi görülmekte, İslam’a yönelik hakaretler artmakta, özellikle Fransa’daki başörtüsü yasağı bu bakış açısını oluşturmakta, Arap ismine sahip her 5 kişiden birine iş kapısı kapanmaktadır. (Canatan, 2007,s.38). Benzer şekilde Almanya’da Wilhelm Heitmeyer’in İslamofobi ile ilgili yapmış olduğu araştırmada Almanların % 28.5’ inin Müslümanların Almanya’ya göçünün yasaklanması fikrinde oldukları görülmektedir. Bu oran 4 yıl içinde % 4.5 oranında artmıştır. Yine Almanların % 80’i İslam kelimesini ‘fanatizm’ ve ‘kadına baskı’ ile özdeşleştirmektedir (Yavuzcan, 2007,s.316). İslam’a duyulan karışıklık ve Müslümanlara duyulan öteki ve potansiyel tehdit algısı gitgide artmaktadır. Dolayısıyla Müslümanlara yönelik bu algılama entegrasyona da engel olmakta ve çatışmacı bir ortamı körüklemektedir.

Open Society Foundation** (2012,s.56)’ ın “Londra’da Müslümanlar” konulu araştırmasında da Müslümanların ayrımcılık konusundaki ifadeleri ilgi çekicidir. İngiltere’de ırkçı önyargının seviyesi konusunda Müslümanlar içinde 100 kişiden % 58’i epey ırkçı önyargının var olduğunu, % 19’u az olduğunu, % 17’si ise çok fazla olduğunu ifade etmişlerdir. ırkçı önyargının yanı sıra dini önyargının olup olmadığı ile ilgili yöneltilen soruda ise Müslümanların % 43’ü çok fazla dini önyargının var olduğunu, diğer % 43’ü epey var olduğunu, % 9’u ise dini önyargının az olduğunu ifade etmiştir. Yani Müslümanların % 86’sının verdikleri cevaplardan dini ön yargının var olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Benzer şekilde Müslüman katılımcılara ayrımcılık deneyimleri sorulduğunda ise sırasıyla dini ayrımcılık (45), ırki ayrımcılık (32) renk ayrımcılığı (31), yaş(13), cinsiyet(11) ayrımcılığı olarak cevap vermişlerdir. Özellikle 11 Eylül (2011) sonrasında Müslümanlara karşı duyulan önyargı ve dinsel ayrımcı hareketlerin daha fazla arttığı

* Kurban (obfer) terimi Alman toplumsal yaşamında ve okullarda da sıkça kullanılan bir kavram, bireylerin, öğrencilerin aralarındaki tartışmalarda, birbirlerini aşağılamak istediklerinde kullandıkları hakarettir. Kurban, diasporalar için yaygın kullanılan terimdir. Özellikle tarihte Yahudi diasporası için kullanılmaktadır. Kurban, Avrupa’da yaygın bir halk söylemidir, ırkçılık literatüründe yer alır. Kültürel farklılık ve dezavantajlı konumda olma durumunu anlatır. Ayrıntılı bilgi için Bkz 1: Cohen, Robin (1997), Global Diasporas, UCL Baskı, Londra, Bkz 2: Wrench, John (1999), Employers and anti- Discrimination Measures in Europe: Good Practice and Bad Faith”, Migrants, Ethnic Minorities and the Labour market St Martin’s Press, Newyork.

** Açık bir toplum olma amacı ile kurulmuş, sosyal alanlarda çalışma yapan Open Society Foundation(Açık Toplum Kuruluşu)’ın 2011 yılından önce ismi Open Society Institute (Açık Toplum Enstitüsü)’dür. Çalışmada referans gösterilen araştırma dönemi ve kurumun ismi paralel olarak telaffuz edilmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

vergiye tabi değildir. Benzer bir araştırma aynı kurum tarafından 2010 yılında Avrupa’da yaşayan toplam 2000 kişi olmak üzere Müslüman ve Müslüman olmayanlar üzerinde yapılmıştır. Müslümanların sadece % 2’si yaşadıkları ülkede dini bir önyargının olmadığını ifade etmiştir. Özellikle de son 5 yılda bu önyargının arttığına dikkat çekmişlerdir. Enstitü raporunda da belirtildiği gibi din, Müslümanların entegrasyonunda engel olarak görülmektedir. Müslümanlar sürekli gözetim altında tutulmakta ve şüpheli olarak görülmektedir. Araştırmanın değerlendirilmesi bölümünde de ifade edildiği gibi sağlıklı bir toplum adına bu algının değiştirilmesi zaruridir (Open Society Institute Report, 2010s.22,218).

Dini önyargı ve buna bağlı ayrımcılık noktasında Wrench (1999)’e göre Avrupa ülkelerinin çoğunda çokkültürlü bir deneyim söz konusu olmamakta bu nedenle ayrımcılık ciddi ölçüde var olmakta, ayrımcılığı en çok hisseden grubu ise göçmen işçileri oluşturmaktadır. Ona göre öncelikle ayrımcılık ciddi yasalarla önlenmeye çalışılmalı, bununla birlikte işe alımda, eleman seçiminde ayrımcılıktan kaçınma önlemleri alınmalı, ırkçı davranışlara karşı belli prosedürler izlenmeli, anti-ayrımcı eğitimler düzenlenmelidir. Göregenli (2012,s.63,17)’ye göre de toplum ya da kültürde, önyargı ve ayrımcılığın, ‘öteki-’ olarak tektipleştirilen dış gruplara yöneltilmesinin, adeta genetik bir özellik gibi yaygın olmasının sosyal ve politik altyapısı üzerinde durmak gereklidir. Ayrımcılık, ayrımcılığın mağdurları tarafından da yaygın olarak meşrulaştırılır dolayısıyla ayrımcılık bir gruplar arası ilişki ideolojisidir. Bu ideolojinin yani toplumsal değişimin gerçekleşebilmesi için öncelikle ayrımcılığın meşrulaştırılması sürecinin tersine çevrilmesi gerekmektedir. O toplumda sosyal psikolojik süreçlerin değişmesiyle toplum farklılaşabilir. Dolayısıyla bu süreci ve algıyı değiştirecek olan başta medya olmak üzere, sivil toplum kuruluşları, eğitim müfredatları, bilimsel çalışmalar ve siyasi karar mekanizmaları olabilecektir.

Çokkültürlülük Bir Alternatif mi?

Çokkültürlülük kavramı “farklılıklar içinde birlik” olarak her kültürün kendine ait taşıdığı değerler, anlamlar, sembollerin, ritüellerin yaşatılması, korunması ve saygı görmesi bağlamında ideal bir birlikte yaşama formülü olarak sunulmaktadır. Liberal anlayıştan beslenen çokkültürlülük, kültürleri eşit tutmayı, kültürler arasında hiyerarşi oluşturmamayı öngördüğü gibi çoğulculuğa geniş bir yaşam alanı sunmayı hedefler. Bununla birlikte birçok etnik kimliğin aynı toplum içinde yer almasının çokkültürlü politikalar ile gerçekleşeceğini ortaya koyan çokkültürlülük kavramı kendi içinde ciddi açmazlara sahiptir. Toplumsal ayrımlaşmayı ve etnik cemaatleri oluşturuyor olması bu açmazların ilk görünümüdür.

Mikro milliyetçilikle yükselen etnik kimliği koruma refleksi çokkültürlülüğü çekici bir politika kılarken taşıdığı açmazlar çokkültürlülüğü destekleyici bir eklentinin de ortaya konması ihtiyacını doğurmuştur. Bu ihtiyaç çokkültürlülüğü ortaya koyan birçok teorisyende farklıdır. Kymlicka, göçmen ve ulusal azınlık ayrımı ile göçmen topluluğun özyönetim talep etmediği, ulusal azınlığın ise özyönetim talebiyle risk oluşturmasından hareketle aktardığı çokkültürlülük teorisinde (Kymlicka, 1995) *adalet* kavramına önem atfeder. Rawls’da benzer şekilde çoğulculuk sürecinde *adalet* kavramını ön planda tutar. Ona göre çoğulculuk anlayışını politik liberalizm ve politik adalet kavramları karşılamaktadır. Politik liberalizmde vatandaşların adaletli ve istikrarlı ve çeşitliliğe yer veren bir yönetimi nasıl oluşturacakları ise onun temel sorusudur (Parekh, 2002). Habermas’da ise *anayasal yurttaşlık* birlikte yaşamının temel formülü olarak karşımıza çıkmaktadır. O, Avrupa ulus devleti anlayışı içinde devlet vatandaşlığından bahseder. Devlet vatandaşlığı hem vatandaşlık haklarına sahip olma hem de kültürel tanımlanmış bir topluma ait olma statüsünü sunar. Günümüz çoğulcu toplumlarında ise kültürel açıdan homojen bir ulus devlet yok olmaktadır. Bununla birlikte bir ülkenin siyasi kültürü anayasa çerçevesinde kristalleşir. Bu noktada ‘anayasabağlılığı’ esastır. Ortak bir siyasi kültürün etik ile biçimlendirilmesi de farklı yaşam biçimlerini koruyacak, böylece farklı kültürler arasında siyasi entegrasyon da sağlanmış olacaktır (Habermas, 2002). Taylor’ın

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

çoğulculuk modelinde ise başlıca belirleyici olan ‘tanınma politikası’dır. Tanınmanın önemi 18 yüzyılın sonunda bireysel kimliğin yeniden fark edilmesiyle yoğunluk kazanmıştır. Kabul edilen tanınma öbür kişilerle etkileşimimiz boyunca biçimlendirilmektedir. Toplumsal düzlemde de tanınma, eşit şekilde sürüp giden bir politika şeklindedir. Bu her iki düzlemde *sahicilik* ideali yer alır ve tanınmayı da bu ideal çerçeveye yerleştirmek gereklidir. Modern kimlik kavramı ile de farklılıklar politikasının ortaya çıkması evrensel eşitlik ilkesine göre hareket etmeyi gerektirir. Ayrıca sevgi bağıyla ilişki kurma anlayışı da onun tanınma politikasında önemli bir yere sahiptir (Taylor, 1996). Dolayısıyla çoğulculuk teorilerinin liberal anlayıştan beslenerek tanınma vurgusunu ön plana çıkardıkları bireyden- topluma ulaşan şekliyle formüle edildiği görülmektedir.

Almanya’da çokkültürlülük ve etnik grup kimliklerinin tartışılmaya başlanması ile birlikte özellikle 2004 sonrası paralel toplum (Parallelgesellschaft) olarak ifade edilen yeni bir kavram ortaya atılmıştır. Almanya’da bu kavramı Wilhelm Heitmeyer, ayrımlaşma noktasından ortaya koymuştur. Kavram Batılı olmayan değerler ile yaşayan, sosyal dışlanma içinde bulunan, yerli halkla ilişki kurmayan ve kendini tecrit etmiş etnik topluluğun tanımı olarak kullanılmıştır. Özellikle Türklerin gettolaşmalarıyla desteklenen bu kavram gitgide heterojen yapıya bürünen Avrupa toplumlarını ve Almanya’yı entegrasyon konusunda endişelendirmiştir. Çünkü paralel toplumun kabulü ve varlığı sosyal uyumun ve refah devletinin eşitlik iddialarını da tehdit etmiştir. Heitmeyer, paralel toplum anlayışı içinde farklı bir etnik yoğunlaşmanın çoğunluk toplumunun kenarında yetiştiğini ileri sürmüştür. Bu durumun genç Müslümanlar arasında İslamcı bir köktendinciliğin gelişmesini beraberinde getireceğini iddia eder. Etnik grupların çoğunluk toplumu ile yan yana ama ilişkisiz şekilde varlıklarını sürdürmeleri olarak paralel toplum anlayışı üzerinde fazlaca durulan ve açıkça tanımlanan bir kavram olmayıp deneysel bir terim şeklinde yerini bulmuştur (Kraus ve Schönwalder, 2006,s.213). Müslümanların göç ve doğurganlığa bağlı nüfus artışı ile desteklenen ve açıklanan ‘paralel toplum’ ifadesi özellikle endişe odaklı medyanın korku kültürünü yayabilmesi adına araç görevi üstlenebilmektedir.

Çokkültürlülük siyasal alanda kurumsal tanınma ile farklılıklara aşırı vurgu yapmakta ve grup türdeşliği varsayımı da temsili bir organın oluşmasına yol açmaktadır. Kurumsallaşma bir grup kendisini nasıl tanımlayıp sunuyorsa o şekliyle ve türdeş varsayılarak meşruiyetinin tanınmasına dayanmaktadır. Bu durum da kendi farklılığının altını çizmesine ve grup bütünlüğünü korumak için iç çeşitliliğini bastırmasına yol açar. Gruplar birbirleri ile de rekabet edebilirler. Göçmenler azınlık hakları ile donatılırken, diğer yandan göçmen politikasında konut bölgelerinin, okullarının ayrışmasının olumlandığı, göçmenlerin kendi iç gruplarına yöneldikleri ve kendi grubu dışındakine yönelen bir sosyal sermaye üretilmesinin ise gözardı edildiği görülmektedir (Alaçahan ve Duman,2011,s.68).

Çokkültürlülüğün uygulanabilirliğini sağlama adına ortaya konan kavramlar dışında daha fazla ön plana çıkan ve kültürlerin kendi alanlarına hapsedilmesine engel olacak olan kültürlerarasılık kavramıdır. Kaya (2005)’ ya göre kültürlerarasılık, kültürler arasında etkileşim ve alış-veriş anlamına gelir ve kültürleri sözde ‘ayrı’ alanlara hapsetmez. Çokkültürlülük ideolojisi kültürleri bölümlere ayırıp kendi içinde bir yapısal bütünlük olarak ele alırken kültürlerarasılık farklı kültürlerin etkileşimine vurgu yapar. Kültürlerarasılık, ırkçılığa, yabancı düşmanlığına, milliyetçiliğe ve etnik-merkezçiliğe meydan okumayı amaçlamaktadır. Özellikle son dönemlerde, ‘çokkültürlülük’ söyleminin içinde taşıdığı bazı açmazlar ‘kültürlerarasılık’ söylemi ile ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır.

Çokkültürlülük kültürleri durağan, sabit, değişmez bir şekilde ele alıp onları kendi alanlarına hapsederken kültürlerarasılık söylemi tam tersi işleve sahiptir. Kültürün farklılığı kabul edilirken kültürlerin birbirleriyle etkileşime girmelerinin vurgulandığı noktada çokkültürlülükten ayrılır. Kültürlerarası modelde diyalog ve etkileşim ön plandadır. Bu noktada farklı kültürün farklı noktasına vurgu yapılmasından ziyade, o kültürün diğer kültürle uyumu, ilişkisi ve etkileşimi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

temele alınır. Kültürlerarası modeli farklı kültürün kendine has karakteristiklerini kaybettirme riski taşınması nedeniyle eleştirilebilir. Çokkültürlülükte var olan kültürün tamamen korunması durumu kültürlerarası modeldeki etkileşim nedeniyle söz konusu olamayacağından ortaya sentez bir kültür çıkması muhtemeldir.

Çokkültürlü bir ortamda baskın bir kültür var olmayacağı gibi göçmen kültürlerin kabulü ile kültürlerarası ilişkiler de söz konusu olacaktır. Kültürler birbirleriyle alışveriş içinde buldukları sosyal yapıya zenginlik katacaktır. Fakat Avrupa nezdinde göçmen kültürünün, Avrupa'ya hiçbir şey katmadığı belli işbirliği alanları doğurmadığı ifade edilmektedir. Hatta bazı Avrupa ülkelerinin okullarda Müslüman kadınlara başörtüsünü serbest bırakması egemen kültürün kültürel anlamda yaşadığı bir değişim ve taviz olarak ele alınmaktadır (Veer,2003). Avrupa'da belli ülkelerde çokkültürlülük söylemi ve hükümet politikalarına yansıtılması süreci söz konusu olsa da ev sahibi toplumun kültürünün öncelikli tutulması çokkültürlülük formunun direk karşısında yer almaktadır. Özellikle Almanya'da daha fazla vurgulanan '*Leitkultur*', önde gelen kültür olarak Alman kültürünü üstün tutarak göçmenlerin Almanya'ya entegrasyonunu sağlama istenci, çokkültürlülük ile bağdaşmamaktadır (Green, Hough ve Timmins, 2008). Şüphesiz kültürlerin hiyerarşisi olmaz ve çokkültürlü bir politika tüm kültürleri eşit ele alır ve farklı formlarını yaşatmalarına imkan veren bir zemin hazırlar.

Sonuç Yerine

Avrupa'nın öteki olanın farklılığını vurguladığı yabancı ve öteki kavramlarını eş tutarak sivil yaşamda çoğunluğa hedef gösteren ayrımcı politikaları göçmen siyasetine yerleştirdiği görülmektedir. Bu ayrımcılığın kökeninde Batı merkezci bakış açısı ve batının dünyayı kuşatan modernleştirme çabasının izleri yer almaktadır. Göregenli (2012,s.63,17)' ye göre ayrımcılığı yaygınlaştıran şey, farklılıkların algılanma biçimleri, bazı özelliklerin diğerlerinden üstün olduğuna dair inançlar, iktidarın 'fark'a ve 'farklı olan'a yaklaşımı, 'azınlık' gibi çoğunluğa ait olmayana ilişkin dışlayıcı, ayrımcı ideolojik söylemsel yapıdır. Ayrımcılık yapma, iktidarların kendi konumlarını sürdürmek amacıyla hiyerarşik toplum örgütlenmesinin sürekliliği açısından gerekli görülmektedir. Bu anlamda ayrımcılığın asıl aktörü, hiyerarşik toplum örgütlenmesinde 'üstte'olanın konumunu korumak ihtiyacında olan güç sahipleridir. Ayrımcılığın bu denli yaygın olabilmesi, onu normalleştirip meşrulaştıran çoğunluğun seyirci kalması ile ya da aktif uygulayıcılar olarak ayrımcılığı onaylamasıyla mümkündür. Bu ifadelerden ayrımcılığın ideolojik bir söylem tabanından hareketle Avrupa dahilinde ayrımcılıkla başlayan yabancı düşmanlığı, İslamofobi şeklinde cereyan eden durumların aktif uygulayıcılarının siyasiler, medya ve sivil toplum kuruluşları olduğu çıkarılabilir. Özellikle de daha önce de bahsedildiği gibi yükselen sağ ideolojiler başlıca etkidir. Üstte olanın konumu korunmaktadır ve ev sahibi toplum yüceltilmekte kültürel forma bağlı bir toplumsal tabaka modeli oluşturulmakta ve bu meşru hale getirilerek benimsetilmeye çalışılmaktadır.

Avrupa toplumsal yaşamını şekillendirmede gerek entelektüel gerekse siyasi zeminde söylem üretme ve bunu yayma noktasında deneyimli bir yapıya sahiptir. Özellikle hoşgörü, kültürlerarasılık, farklılıklarla birarada yaşama, sosyal sermaye vb. kavramların son dönemlerde ön plana çıkmasına rağmen bu kavramlara paralel olarak var olan ayrımcılık, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi gerçeği sosyal realitede çelişik bir durum sergilemektedir. Bir yanda olumlu tutum içeren akademik ve siyasi çevrelerce üretilmiş bu söylemler diğer yanda ırkçılık nezdinde öteki olanı dışlayarak korku ve nefret ortamının varlığı, Batı'nın yaşlanan nüfusunun kaygısı ve dinamik bir etnik bütünleşme ihtiyacının bir ifadesi olarak yorumlanabilir. Benzer şekilde Fukuyama (2007), modern liberal toplumların zayıf kolektif kimliğe sahip olduklarını, bu nedenle kim olduklarının çok iyi bilincinde olan göçmenlerin bu toplumlara meydan okuyabilme riskinden

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

bahseder. Buna önlem olarak da, Avrupa ülkelerinin ya yeni pozitif liberaller değerler öne sürmeleri ya da başka önlemler almaları gereğini dile getirir.

Avrupa'da yabancı korkusu ve İslamofobi gerçeği günümüzde tüm dünyada tartışılmakta ve sonuçları ortaya konmaktadır. Kunst, Sam ve Ulleberg (2012)'in yaklaşık bin Müslüman üzerinde İslamofobinin psikolojik etkileri ile yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre Müslümanların çoğu gündelik yaşamlarında dini ayrımcılık deneyimleri yaşamalarının yanında kendilerini toplumda değersiz bir pozisyonda olduklarının da farkındadırlar. Müslümanların bu kötü psikolojileri sadece o toplumda anti ayrımcılık içeren kanunlar ve düzenlemeler ile çözülmeyecektir. Bu nedenle anti ayrımcılık adına siyasette ve medyada kampanyalar düzenlenmeli, negatif söylemler çürütülmeli, İslam'a karşı olumsuz tutum ve duygular sorgulanarak, temellendirilerek halkın gözünde çürütülmeli ve önyargılar bu yolla ortadan kaldırılmalıdır. Bu çalışmalar kültürel etkileşimi besleyebilme ve ilgili sosyal gruplar arasındaki ilişkileri geliştirebilmek için gereklidir. Özellikle de medyanın bu hususta sorumluluğu büyüktür. Medyanın yabancı korkusunu, ayrımcılığı, ırkçılığı besleyecek bir dil kullanmaktan kaçınması gerekmektedir. Medya kalıpyargılar üretmemeli, hoşgörü ve kucaklayıcı evrensel bir dile sahip olmalıdır.

Öte yandan Avrupa'nın kültürlerarası iletişimi, etkileşimi sağlaması, kültürler arasında hiyerarşik bir yapıdan kaçınması yabancı korkusunun bertaraf edilmesinde temel formüllerden biri olacaktır. Her ülkenin kültürel çeşitliliği kendine özgüdür ve bu özgüllüğü o toplumun kendi içinde değerlendirilmelidir. Bu nedenle çokkültürlü politikalara bağlı olarak göçmenleri birarada tutmak tek politika değil, öncelikle demokrasi, insan hakları, eşitlik, adalet, hoşgörü kavramları içeren politikalar izlenmesi önceliklidir. Farklı kültürden gelenlerin ev sahibi toplum tarafından o topluma entegrasyonlarının da talebi çok hassas bir zemine sahiptir. Bu noktada üstün kültür algısı oluşturulmaktan kaçınılmadığında izlenen göç siyaseti entegrasyonla asimilasyon arasındaki ince çizgide asimilasyona kayabilmektedir. Modood (2012)'da bu noktada Avrupa'nın özellikle de ekonomik olarak iki büyük güç olan Almanya ve Fransa'nın göçmen politikaları içinde asimilasyonda ısrar etmelerini eleştirir. Ona göre bu ısrar Avrupa'nın egemen tarihsel örüntüsü içinde yer almaktadır. Bununla birlikte Avrupa ülkeleri entegrasyon, çoğunluk- azınlık ilişkilerini tartışıp göç politikaları oluşturmayı denemektedir fakat kabul edilmiş veya başarılı istikrarlı hiçbir göç politikasının olmadığını vurgular.

Yabancı korkusu ve buna bağlı İslamofobinin etkilerinin de ortadan kaldırılması kültürlerarası etkileşim içeriğinde dinlerarası iletişim ve hoşgörü ile sağlanabilecektir. Ülkelerin izleyecekleri siyasette dışlayıcı değil kucaklayıcı yaklaşıma bağlı siyasi politikalarla evrensel değerler sisteminin oturtulması yaşanan ve enerji kaybı içinde olan Batı için kaçınılmaz görünmektedir.

KAYNAKÇA

- AKGÖNENÇ O.(2011 Kasım). “İslama Fobya İle Mücadele” İslamofobi kolektif bir korkunun anatomisi sempozyumunda sunulan bildiri, Kemal İbn-İ Hümam Vakfı, Sivas.
- ALACAHAN, O ve DUMAN, B (2011 Kasım). *Hollanda'da Müslüman Karşıtlığının Kaynakları Üzerine*, İslamofobi kolektif bir korkunun anatomisi sempozyumunda sunulan bildiri, Kemal İbn-İ Hümam Vakfı, Sivas.
- BRUBAKER, R.(2009). Fransa ve Almanya'da vatandaşlık ve ulus ruhu, Ankara:Dost.
- CANATAN, K. (2007). İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım, K.Canatan ve Ö.Hıdır (Ed), *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm* içinde (s. 19-63). Ankara: Eskiyei Yayınları,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

- CANATAN, K (2008) “Hollanda Toplumunda Yabancı Karsıtı Tutumların Analizi” *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish*,3/7,220-240. www.turkishstudies.net/sayilar/sayi13/10canatankadir.pdf
- ÇÖTOK, A. N.(2010). Çokkültürlülük, kültürlerarasılık ve entegrasyon tartışmaları bağlamında Alman eğitiminde Türk öğrenciler, Yayınlanmamış Doktora tezi, Prof. Dr. H. Musa TAŞDELEN (Danışman) Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- FUKUYAMA, F.(2007). “Identity and migration”, *Prospect*, 131, United Kingdom <http://www.prospectmagazine.co.uk/magazine/identity-migration-multiculturalism-francis-fukuyama/>
- GÖREGENLİ, M. (2012). “Ayrımcılığın Meşrulaştırılması”, “Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık”, *Ayrımcılık çok boyutlu yaklaşımlar içinde*, (s: 17-29,61-73) K. Çayır, M. A.Ceyhan (Ed), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi
- GREEN, S, D., MİSKİMMON H, A. TİMMİNS G. (2008). *The politics of new Germany*, , London, Newyork: Routledge
- HABERMAS, J. (2002). *Öteki olmak, öteki'yle yaşamak*, İ. Aka (Çev.), İstanbul: Yapı Kredi
- İNANÇ Z.S., ÇETİN S.(2011). *Avrupa'nın Kendine Dönen Silahı: Dışlayıcılık ve Ayrımcılık*, Stratejik Düşünce Enstitüsü Analiz Raporu <http://www.sde.org.tr>
- KARAKAŞOĞLU, Y., GARDNER R., LUCHTENBERG S.Y.(2008). “Islamophobia in the media: a response from multicultural education” *Intercultural Education*, 19/2, 119–136, London: Routledge.
- KAYA, A. (2006). *Göç: güvenlik ve korkunun iktidarı*, Uluslararası Göç Sempozyumu'nda sunulan bildiri, (s: 23-28), Zeytinburnu Belediyesi, İstanbul.
- KAYA, A ve KENTEL, F. (2005). *Euro- Türkler Türkiye ile Avrupa Birliği arasında köprü mü engel mi? Almanya-Türkleri ve Fransa-Türkleri üzerine karşılaştırmalı bir çalışma*,(1.baskı), İstanbul: Bilgi Üniversitesi
- KRAUS, A. Peter ve SCHÖNWALDER K. (2006). “Multiculturalism in Germany: rhetoric scattered experiments and future chances”, *Multiculturalism and the welfare state* içinde, W. Kymlicka, K. Banting (Ed), New York:Oxford University
- KUNST, R.J., DAVID, L., S, P, ULLEBERG (2012). “Perceived Islamophobia,: scale development and validation”, *International Journal of Intercultural Relations*, 937 www.elsevier.com/locate/ijintrel
- KYMLICKA, W. (1995). *Çokkültürlü Yurttaşlık, Azınlık Haklarının Liberal Teorisi*, İstanbul: Ayrıntı.
- MODOOD, T. (2012). *Post-immigration 'difference' and integration: the case of muslims in western Europe*, Rapor, England:TheBritishAcademy http://www.tariqmodood.com/uploads/1/2/3/9/12392325/post-immigration_difference.pdf
- MORA, N. (2009). Alman Kültüründe Düşman İmgesi, Altkitap, www.altkitap.com
- NOLL van der J. (2013). Religious toleration of Muslims in the German public sphere, *International Journal of Intercultural Relations*, IJIR-947. www.elsevier.com/locate/ijintrel

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

- Open Society Institute (2009). *Ethnic profiling in the European Union: pervasive, ineffective and discriminatory*, report, New York
- Open Society Foundations (2012). “*Muslims in London, At Home in Europe*, report, New York www.opensocietyfoundations.org.
- PAREKH, B (2002). *Çokkültürlülüğü yeniden düşünmek, kültürel çeşitlilik ve siyasi teori*, B. Tanrıseven (Çev), Ankara: Phoenix
- STRABAC Z., LİSTHAUG O. (2008). Anti-Muslim prejudice in Europe: a multilevel analysis of survey data from 30 countries, *Social Science Research*,37, 268–286,
- T.C Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (2011). *Avrupa’da yaşayan Türkler Yaz Tatili Döneminde Türkiye’ye Gelen Türkler Örneği*, Ankara. http://www.ytb.gov.tr/images/genel/yayinlar/kitaplar/Avrupada_Yasayan_Turkler_Anketi.pdf
- TAYLOR, C. (1996). Tanınma politikası, *Çokkültürcülük içinde*, (s. 42-81), A.Gutmann (Haz.), İstanbul:Yapı Kredi
- Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı (2012). *Avrupa’da Türkiye Kökenlilere Yönelik Irkçı ve Yabancı Düşmanlığı Motifli Eylemler*, Rapor. http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/2012_ara_izleme_raporu.pdf
- Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı (2012). *2000-2006 Yıllarında Almanya’da Neo-Nazilerce İşlenen Cinayetler Hakkında İnceleme*, Rapor. http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/neo_nazi_cinayetleri.pdf
- VANDERLİNDEN, L. K. (2009). German genes and Turkish traits: Ethnicity, Infertility and reproductive politics in Germany, *Social Science and Medicine*, 69. (s.266-273).
- VEER VAN DER, K. (2003). “The Future Of Western Societies: Multicultural Identity or Extreme Nationalism? *Futures*, 35, s.169-187.
- YAVUZCAN, H, İ. (2007). “Almanya’da İslamofobi”, K.Canatan ve Ö.Hıdır (Ed), *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm içinde* (s.309-329), Ankara: Eskiyeni
- YILMAZ, F. (2008). *Avrupa’da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı*, USAK, Ankara: Birikim.
- WRENCH, John (1999), “Employers and anti- Discrimination Measures in Europe: Good Practice and Bad Faith”, *Migrants, Ethnic Minorities and the Labour Market içinde*, (s. 229-252), (Ed) J.Wrench, A. Rea, N. Ouali, , , London, Newyork: Centre for Research in Ethnic Relations Macmillan and St Martin

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

